

TENEN

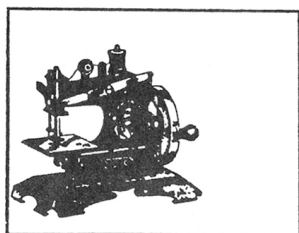
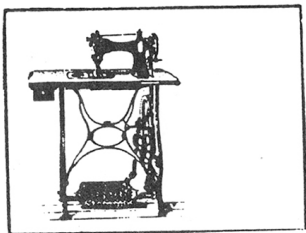
Dansk Tekstilhistorisk Forening

nr. 1 årg.2

Juni 1991

Forsidebillede : Syæske 1840

FEM GENERATIONERS LIV MED SYMASKINEN.

Det er min mormor, som er hovedpersonen i det følgende, men da hun ikke ønsker at komme frem med sit navn, har jeg valgt at lade alle være anonyme. Det er således kun skribenten, der bryder anonymiteten.

Historien handler om fem generationers forhold til symaskinen. Historiens fire første kvinder er alle født og opvokset på Møn – den fjerde – altså min mor – flyttede fra Møn som ung, – den femte er født og opvokset på Stevn. Alle kvinder – på nær min mor – har det tilfælles, at de i en periode har arbejdet professionelt med syning, eller har modtaget undervisning i faget udover børneskolens undervisning.

Min tipoldemor er født i 1839. Hun var sy pige, og tog sin symaskine med rundt på gårdene, hvor hun syede for folk. Hun giftede sig og blev gårdmandskone. Min oldemor er født i 1875. Hun var kokkepige på Rødkilde Højskole, og her forelskede hun sig i højskolens kusk, som hun giftede sig med i 1904. Det første år efter giftermålet arbejdede hun på en systue i Stege, hvilket var temmelig udsædvanligt på den tid.

Min mormor er født i 1905, og hun fortæller følgende: "Vi havde ikke håndarbejde i skolen – dengang var der mange landsbyskoler, hvor man ikke havde håndarbejde. Desuden var det også under 1. verdenskrig, og det var svært at få materialer. Det samme gjorde sig gældende under 2. verdenskrig – derfor fik din mor heller ikke lært så meget. Jeg blev konfirmeret i Stege Kirke 1919. Konfirmationskjolen blev syet af fint, tyndt voile. Det var en dame fra København, som skaffede stoffet – den slags kunne vi ikke få på Møn lige efter krigen. En syerske syede kjolen, da min mor ikke ville give sig i kast med det tynde stof. Men mor syede de to underskørter med festoner, – desuden havde jeg både livstykke og uldent undertrøje på, da kjolen nærmest var gennemsigtig! Med alt det undertøj, er det heller ikke mærkeligt, at jeg er så tyk på konfirmationsbilledet.

I 1925–26 arbejdede jeg på en systue i Stege. Måske var det fordi både mor og bedstemor havde syet, at jeg også skulle. Både mor og far holdt på, at jeg skulle lære at sy – det var godt at kunne. Men man syntes jo også, at det var sjovt at pynte sig, og når man ikke havde penge og kunne få det bedste, ja så kunne man nøjes med det næstbedste. En god frakke kostede f.eks. 100 kr. i midten af tyverne. Systuen var vel lidt fabriksagtig – vi var 8–9 piger,

som syede der. Vi fik ikke lov til at skære stofferne - det var direkticens arbejde. De fleste, som syede der, var i begyndelsen af tyverne - dog var der to, som havde været der i 12 år - de var på det tidspunkt 32 år, og stod for oplæringen af os andre. Det første halve år arbejdede vi gratis, derefter fik vi 25 kr. om ugen, men det var ikke så meget, når man var på egen kost. Nogle af de andre piger tog til København og videruddannede sig til direkticer, men ellers var det mest almindeligt, at de blev gift - og så var det slut -

Vi syede naturligvis på trædesymaskiner, men vi havde også en hulsømsmaskine - på den syede vi bl.a. køkkengardiner.

Det var mest gårdmandskoner, men også fruene fra Stege, som fik syet høs os. Folk skulle gerne have nyt til pinse, så der havde vi travlt. Kjolerne blev prøvet på kunderne to gange, men nogle af konerne var så tykke, at det var svært at passe tøjet ordentligt til. Rester syede vi op til kjoler, som solgtes under udsalg, og det var typisk i str. 42-44-46. Men det var en fin tid at være på systuen, dengang kunne man nemlig få nogle gode stoffer.

Vi havde megen respekt for direkticen - ånden på stedet var kæft, trit og retning, og man sagde selvfølgelig De og frk. - når direkticen var tilstede blev der ikke sagt meget.

Jeg holdt op på systuen efter 2 år, og fik arbejde på Østersøhotellet - der var lønnen bedre. En af de ting, man fik med sig, var kvalitetssansen, og jeg har altid kunnet vurdere, om noget var syet ordentligt. Såvidt jeg husker, blev systuen nedlagt omkring 2. verdenskrig - det var svært at få stoffer - tiderne var vel også blevet anderledes."

Min mormor blev gift med min morfar i 1929, og de overtog hans fødegård på 20 tdr. land, hvor de havde deres virke i mere end 50 år.

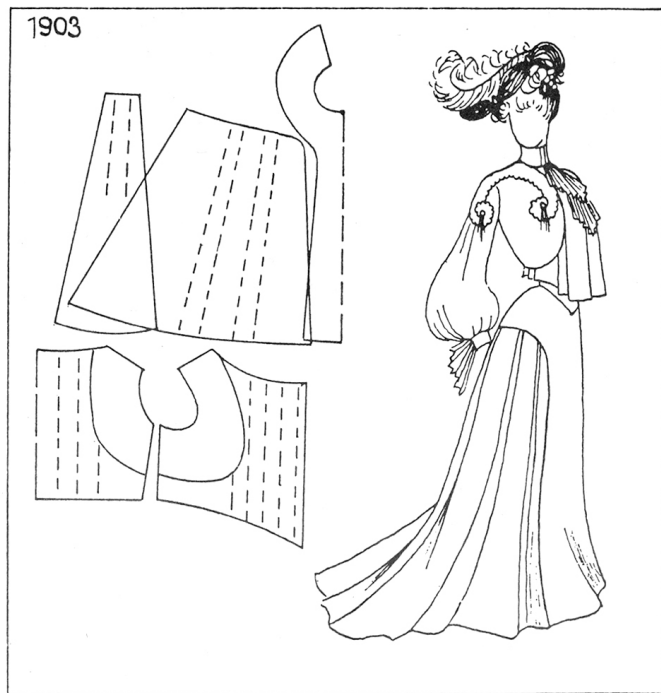
Min mor er født i 1929. Hun havde ikke modtaget undervisning i syning udover skolens håndarbejdsundervisning, men har nok især syet under indflydelse af sin mor og bedstemor. Som 10 årig syede min mor små dukkekjoler i hånden, hvorefter hun fik lov til at prøve kræfter med symaskinen. Hun giftede sig i 1951 og blev landmandskone. Min mor har syet meget børnetøj, dukketøj til julegaver, tøj til sig selv, foruden gardiner og andet til husholdningen.

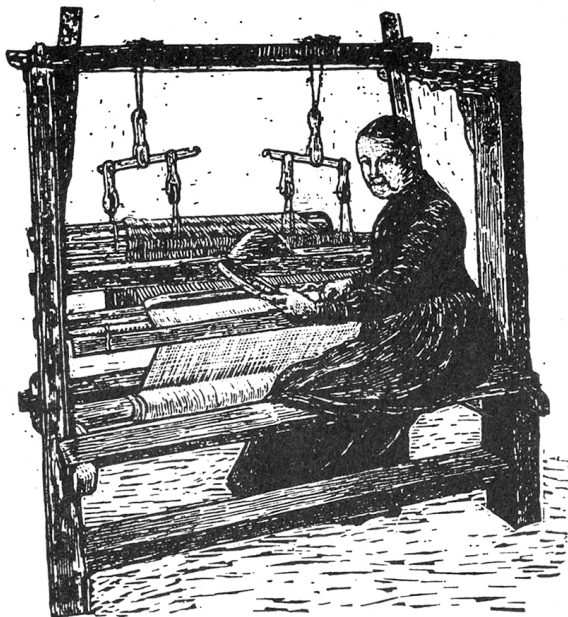
Jeg er født i 1959 og begyndte at sy dukketøj som 9-årig. Vi havde en gammeldags håndsymaskine - somme tider lånte vi mormors elektriske symaskine, - så fik hun vores med hjem - en symaskine kunne man nemlig ikke undvære ! Jeg blev konfirmeret i 1973 og fik en symaskine i konfirmationsgave - en veninde gjorde det samme, men ellers var det nok ret usædvanligt. Jeg gik til syning på ungdomsskolen, og lærte desuden noget om syning og tilskæring på Skals Håndarbejdsskole. Jeg har syet meget tøj til mig selv - men knap så meget de sidste par år - alligevel er min symaskine uundværlig. I min mormors ungdom skulle man arbejde længe, for at

anskaffe sig en ny kjole. Sammenlignet med dengang må man sige, at tøjet i dag er utroligt billigt, også selvom man køber dyre mærkevarer.

På min mor og fars loft står to æsker med dukketøj – den ene er min, den anden tilhører min søster. Da min søster og jeg blev seks år i henholdsvis 1958 og 1965, fik vi af min mormor og morfar en stor dukke med komplet garderobe, som min mormor havde syet. Fine kjoler med foer og underskorter – tyll og taft – blonder og prikket moll. Syet med franske sømme og små, bitte sting. Af min mormors håndarbejder, er der ikke ret meget andet end dukketøjet, som har overlevet tidens tand, men om dukkerne og det fine dukketøj får en arvtager, hører til den slags spørgsmål, hvor svaret blæser i vinden.

SUSANNE NIELSEN.

LØRDAG DEN 17.AUGUST 1991.

KL.13 - 16 :

VÆVERHUSET FRA TYSTRUP.

På grund af delvis aflysning af dagen med dette tema i oktober 90 vil vi gentage arrangementet og håber, at det nu skal lykkes at gennemføre efter planen:

Bodil Munck: Væven og væveren - da huset kom til Frilandsmuseet
Hanne Frøsigt Dalgaard: Væverhåndværket - historien bag.

Vi mødes ved Frilandsmuseet, indgang Kongevejen 100, kl.13.00 præcis. Efter at have besøgt væverhuset følges vi til Fuglevad vandmølle. Her kan vi uddybe emnerne og udveksle spørgsmål.

Pause kl.ca.15.00, hvor der serveres kaffe, mens vi får lejlighed til at høre nyt af fælles interesse.

Pris: kr.75,- pr.deltager.Tag gerne gæster med.
Tilmelding ved indbetaling på Giro 1 43 01 30
Dansk Tekstilhistorisk Forening.
Annet Laursen,Dorthesvej 2. 3520 Farum

For dem, der var tilmeldt til den 6.okt.1990, er tilmelding og betaling stadig gældende.

FREDAG DEN 27. SEPTEMBER 1991

KL.14-15.30 :

DANSK PARAMENTHANDEL

Skindergade 43.1.

1159.København K.

Vi får lejlighed til at studere arbejder af væverne Kirsten og John Becker.
Hanne Frøsig Dalgaard vil kommentere udstillingen og fortælle om virksomheden på stedet.

Entre : kr.15.- betales ved mødet.

Den aktuelle udstilling er kommet i stand ved samarbejde med Museet Holmen, Løgumkloster og kan indtil begyndelsen af oktober besøges frit i åbningstiden mandag til fredag kl.10-16.

De udstillede arbejder belyser væverparrets banebrydende indsats for kirketekstiler, der begyndte i 1964 gennem Dansk Paramenthandel. Flere af arbejderne er desuden resultat af den udforskning af damaskvævningens udvikling, som John Becker har publiceret i sit værk PATTERN AND LOOM, Rhodos, København 1987.

Materialer til folkedragter:

Silkebånd, -garner, -stoffer, -tørklæder og huer
Uldbånd, -garner, -stoffer, -sjaler, -hoser og huer
Bomuldsbånd, -garner, -stoffer, -tørklæder, -hoser og huer
Hørgarner, -stoffer, -skjorter og særke i sysæt
Guld og sølvtråd, -lahn, -cantiller og -pailletter
Håndvævede metervarer, tørklæder og forklæder
Sysæt og vejledninger.

Porcelænsdukker i ½ voksenstørrelse m. dragter i sysæt.

Silke - Annet

Dorthesvej 2, DK-3520 Farum

LØRDAG DEN 28 SEPTEMBER 1991

KL. 13 - 16. TEMADAG.

PÅ FUGLEVAD VANDMØLLE.

Møllevej 4. 2800 Lyngby.

SELSKABSTASKER OG SYÆSKER.

Sidste vinter tog vi emnet selskabstasker op med en temadag i Odense. Som et resultat findes der allerede nu mønsterark til at købe med nøjagtig beskrivelse af en fornem tambureret taske.

Nu er lejligheden her til, at vi på Sjælland finder de fine tasker frem - enten gamle fra vore formødre eller dem fra vor egen tid - og benytter denne chance til at vise dem frem til andre, som gerne vil dele glæden over et smukt broderi eller anden form for håndarbejde.

Samtidig vil vi foreslå, at I også husker at få gamle syæsker og syredskaber med. Mange har kønne syetuier eller syskrin, andre har enkelte fine fingerbøl eller små redskaber til hækling, orkis, filering, o.s.v. - hvor I måske knap ved om brugen.

Måske vi kan hjælpes ad til at finde svar.

Find tingene frem og lad os først og fremmest være fælles om at se dem. Vi vil sørge for at der bliver fotograferet og beskrevet, så vi kan vende tilbage til tingene ved senere lejlighed.

Alt bliver udstillet under mødet. HUSK at mærke alt med NAVN !

Pris: kr.30.- pr.deltager. Tag gerne gæster med.

Tilmelding ved indbetaling på

giro 1 43 01 30,

Dansk Tekstilhistorisk Forening

Annet Laursen. Dorthesvej 2. 3520 Farum.

Vi håber så mange som muligt vil slutte op om arrangementet, ikke bare fra Sjælland, men også fra resten af landet. Der er mulighed for at få en tur ud af det, hvis I deltager både fredag i Dansk Paramenthandel og lørdag.

For dem der vil få brug for overnatning, foreslås vandrehjemmet i Rådvad.

Rådvad 1. 2800 Lyngby, tlf.42 80 30 74.

I de gamle fabriksbygninger i Rådvad er nu indrettet værksteder for restaurering samt bevaring af gamle håndværk. Opholdet kan eventuelt give lejlighed til på eget initiativ at få et kig indenfor.

EN VELLYKKET TEMADAG : KNIPLING.

Søndag den 5.maj oprandt med rusk og regn fra morgenstunden og vedholdende indtil middag. Det måtte på forhånd vække skuffelse for den planlagte temadag i Frilandsmuseets Knipleskole fra Nørre Sejerslev.

Så meget større blev glæden, at vi mødtes – kun et par stykker havde meldt afbud, ellers mødte alle op, ialt godt 25, med godt humør og klædt på til vejret. Uforknydt tog vi turen gennem pytterne og oplevede knipleskolen under Karin Hoffritz' vejledning. Alle kunne ikke være der samtidig, og vi brugte derfor lejligheden til også at se den store gård fra nabolandsbyen Sønder Sejerslev. Vi fik derved det rette indtryk af lighed i byggeskik, modsætning i social henseende.

Med de gode indtryk gik vi tilbage til indgangen og fik deltagernes biler med til Fuglevad vandmølle. Der var lunt at komme indenfor. Mens vi tørrede, gav Karin en nærmere redegørelse med dias fra sin egen samling både om de Sønderjyske og udenlandske kniplinger. Maud Daverkosen havde sørget for en smuk præsentation af redskaber til knipling, som vi betragtede.

Så smagte vi kaffe og te. Mens vi forsynede os, blev der udvekslet synspunkter om TENENS aktiviteter og forventninger fra medlemmerne. Der kom positive tilkendegivelser om de forsøg, der er bleven gjort omkring TEKSTILE TEKNIKKER. Men det er endnu lidt for tidligt at afgrænse foreningens egentlige virkefelt. Den gode stemning og fremmøde blev imidlertid opfattet som tegn på, at den opfylder et behov med henblik på professionelle og private/amatører som enkeltpersoner.

Mens vi sad ved kaffebordet, knyttede jeg nogle historiske bemærkninger til Karins gennemgang: om kniplingernes forudsætning i possementhåndværket, og deres tilknytning til kirkens udstyr og religiøs brug.

Possement er alle slags bånd og snore, der bruges som besætning og fremstilles af silke og guld- eller sølvtråd. De kostbare materialer har været grunden til, at det var kunsthåndværkere, der stod bag tilvirkningen. Dette possementmageri er nu næsten ophørt i Danmark som håndværk. Der blev ytret interesse for nærmere information om dette.

I løbet af vinteren vil vi finde udvej for et medlemsmøde, hvor vi kan se en **filmoptagelse** fra en af vore gamle possementmagere og sætte os mere ind i dette område.

Syæske fra 1840.

Udlånt af Ankersen Antiques

Lindegårdsvej 14

3520 Farum.

Æsken måler 14 x 10 x 4 cm og udført i lyst træ-evt.citrontræ- og er beklædt med finer, der på siderne er præget med en akantusbort.

Låget er udsmykket med et sort maleri, der forestiller en park med en bygning i græsk tempelstil.

Ovenpå låget er et bærehåndtag af metal og æsken lukkes med en lille metalknap, der trykkes ind.

Indvendig er låget udsmykket med et stålstik, der forestiller et landskab med en bjerghytte.

Sider og bund er indvendig beklædt med lyst, stofpræget papir.

En indsats af træ med fordybninger til syrekvisitter er udvendig beklædt med samme papir, som æsken er beklædt med indvendig og på oversiden er den beklædt med grøn velour.

Syrekvisitterne, der er udført i perlemor, er følgende:

Nålehus har en lille kobberplade på skydelåget med indgraveringen P.H. 1840.

Saks, fingerbøl, pren, 2 vindsler til tråd, 2 holdere, der er udført som vor tids symaskinespoler med huller i kanten på den ene side. Den ene holder har monteret en lille pose med smergel el.lign. til at slibe nåle i. Posen er syet fast gennem hullerne og er klempt sammen mellem spolens sider. Den anden holder er tom.

I rummet under indsatsen ligger følgende redskaber, alle med perlemorskraft: pincet, hæklenål, fil, krog, stilet med bøjet spids, "proptrækker", "Bøjle".

Jytte Harboesgaard.

Værd at se:

"Guld og grønne skove".

er temaet på Textilgruppens Broderisternes sommerudstilling Søballegaard, Elbjergvej 13, Fuglsø 8420 Knebel fra d.27/7 til 25/8 91.

Broderisterne har siden gruppens start i 1987 haft en omfattende udstillingsaktivitet i Danmark og Sverige.

Tag på rejse i broderiets verden hvor guldet glimter i guldsmedens vinger og træerne vokser ind i himlen. De 8 medlemmer giver hver sit bud på 90'ernes broderi.

SØG - OG I SKAL FINDE

VEJE TIL KVINDERS HISTORIE
I ARKIVER OG SAMLINGER

"Søg . og i skal finde".

Veje til kvindens historie i arkiver og samlinger.

Landsarkivet for Sjælland m.m.

Jagtvej 10, 2200 København N.

Hverdage 9 - 15 til midt i august.

UDSTILLING

LANDSARKIVET FOR SJÆLLAND M.M.

1991

"Håndarbejde for sjov - sjov med håndarbejde"

10 håndarbejds lærere udstiller broderi, patchwork, strik, knipling, silkemaling m.m. Køge Rådhus, Udstillingshallen.

24/8 til 1/9 91. Hver dag 10 - 17.

HVOR BLEV HØRREN AF II.

Gl.hørstoffer i dag finder vi især på museer i form af sengeudstyr, duge, skjorter, sække og dragtstoffer. Der findes dog også en del bevaret i private hjem.

I tilslutning til Nationalmuseets egen samling af tekstiler kan nævnes det store arkivmateriale sammesteds vedrørende ting i privat eje. Det er indgået ved flere værdifulde registreringsprojekter.

Først "Folkelig vævning" 1940-41. Dernæst i samarbejde ved foreningen "Danmarks folkelige broderier" 1954-74. Fra egn til egn fik man folk til velvilligt at stille deres udstyr af uldent og linned til rådighed for udstillinger, fotografering og undersøgelse.

Med vidergivelse af "Damask og Drejl. Dækkeløjets historie i Danmark" i 1989 har vi fået en pragtfuld bog, fremstillet ved samarbejde mellem en række danske museer og forskere samt atter velvilje fra private ejere.

Endvidere har "Foreningen til Folkedansens Fremme" i Kbh. igennem mange år optegnet en mængde skjorter og særke samt dragtdele fra perioden ca. 1750 - 1850 især på Nationalmuseet.

Også Gudrun Andresen, Engelsholm har optegnet en stor mængde skjorter, særke og andre linnedvarer, udgivet i bøgerne "Bondesyninger 1, 2 og 3" samt Skjortebogen og Særkebogen.

Håndarbejdets Fremmes håndbøger findes i en serie på 6 hæfter. Hvoraf især skal nævnes "Sammentrækssyning" og "Gammel Dansk Hvidsøm".

Vi må heller ikke glemme "Højskolernes Håndarbejde" hvis bøger med mange gamle mønstre samt ideer til nye håndarbejder efter de gamle tekstiler, kan give et indblik i vore formødres flittige syninger.

Af mængden af spindehørmarker kan vi se en del af hørrens betydning for os, i 1837, 7700 ha. og næsten det halve i 1871, se TENEN nr. 3. 1990.

Først i 1800 årene blev bomuldsstoffer meget almindelige og fik efterhånden helt udkonkureret hørstofferne. Under 2. verdenskrig, da vi ikke fik varer udefra, blev hørren opfundet igen og nu, da vore maginalljorder slider på pengepungene, kan man jo forsøge med "nye" afgrøder. Se artiklen fra Planteavlskonsulent Bodil Pallesen, se TENEN nr. 4 1991.

I bogen "Hør som husflid" skriver Hanne Frøsig Dalgaard: Det er mit håb, at denne bog vil komme til glæde for de mange, som har fundet tilfredsstillelse ved et håndarbejde, der har taget sit forbillede i bøndernes husflidsfrembringelser.

I lige så høj grad kan den forhåbentlig vække interesse for de mange, som beredvilligt har stillet deres beholdning af gammelt linned til rådighed for udforskning. Kun derigennem har bogen kunne blive til, og alle de private udlånere får derfor på dette sted en varm tak.

Det uopnåelige er, at alle kunne få den oplevelse at røre ved et stykke af det gedigne hjemmegjorte. Hvad enten det drejer sig om et stykke fint mønstret bordlinned eller blot et stykke hørlærred, giver det ved sin tyngde og glans en fornemmelse af kildrende fryd, som man aldrig glemmer, når man først en gang har følt det. Gennem bogens skildring vil man vel kunne opnå noget af dette.

Annet Laursen

BESTYRELSE:

FORMAND:

Hanne Frøsig Dalgaard Bredebrovej 33 6, tv. 2800 Lyngby 42 88 32 67

KASSERER:

Annet Laursen Dorthesvej 2 3520 Farum 42 95 05 55

SEKRETER:

Susanne Nielsen Elverødvej 49 5462 Morud 65 96 50 26

Lisbeth Roum-Møller Magnoliavej 37 2000 Frb. 31 46 19 82

Karin Hoffritz Tessebøllevej 44 4681 Herfølge 53 67 68 42

Jytte Harboesgaard Frederiksberg Alle 78 1820 Kbh.C. 31 21 14 81

Inger Jørgensen St.Anna Gade 10 5400 Bogen 64 81 12 40

SUPPLEANTER:

Gitte Nødskov Kingosvej 20 7470 Karup J. 86 66 23 61

Ilse Jespersen Hedeparken 57, 2 tv. 2750 Ballerup 42 65 26 76

REVISOR:

Rikke Rasmussen Vangede Bygade 103 2820 Gentofte 31 68 27 51

REDAKTION:

Lisbeth Roum-Møller og Karin Hoffritz.

NÆSTE BLAD FORVENTES UDKOMME MEDIO SEPTEMBER 1991.

BLIV MEDLEM AF TENEN, Dansk tekstilhistorisk forening.

Kontingent for 1991/92 : kr. 100,-

Medlemsbladet udkommer 4 gange årligt.

Henvendelse: DANSK TEKSTILHISTORISK FORENING

Annet Laursen, Dorthesvej 2, 3520 Farum.

GIRO NR. : 1 43 01 30